

КАЛКИ ОТ АНГЛИЙСКИ В БЪЛГАРСКАТА ФРАЗЕОЛОГИЯ

Яна Сивилова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

yana_sivilova@slav.uni-sofia.bg

Резюме: В текста са изследвани фразеологичните калки, заети в български от английски, като е обърнато особено внимание на неологизмите. Представени са отделни пътища за навлизането на чуждите изрази, очертана е ролята на популярната литература, киното, онлайн медиите и рекламата.

Ключови думи: фразеологични калки, английско влияние, неологизми.

Огромното влияние, което американският английски оказва върху българския език през последните десетилетия, кара авторките на академичната *Лексикология* да говорят за ситуация на неконтактен билингвизъм (БЛФ / ВЛРН 2013). Още в началото на XXI в. Д. Кристал обявява английския за *глобален език*, тъй като с него си служи една четвърт от населението на Земята или 1,5 милиарда души (Crystal 2003: 6). „Неологичният взрив“⁴⁵ – навлизането на нови думи в областта на икономиката, политическия живот, технологиите, развлекателната индустрия, спорта, медицината и много други сфери – се съпътства от калкиране на фразеологични съчетания (БЛФ / ВЛРН 2013: 245).

Все по-често езиковедите се замислят върху необходимостта от разширяване на термина *англицизъм*. Днес той обхваща по-широк кръг явления и включва елементи от равнища над лексикалното, а именно от областта на фразеологията и синтаксиса, заемат се семантични, прагматични, стилистични и културни характеристики (Pulcini et al. 2012: 5).

В този текст се спирам върху 55 фраземи и изказвам хипотезата, че са навлезли в българския език под английско влияние. Отделям особено внимание на неологизмите. Целта на изложението е да се проследят етапите, през които в езика се установяват калкираните изрази. Спирам се на тяхното първоначално значение, както и на пътищата за утвърждаването им в българския.

Поради малкия обем на изследването няма да бъде прокарано разграничение между фрази, заети от британския и от американския английски, въпреки че въз основа на приведените данни ясно личи по-големият брой на американизмите.

Тъй като анализът е насочен към произхода на изразите, възприемам широк подход при дефинирането на фраземите като „конвенционални словосъчетания, които не са свободни“ (Тодорова / Todorova 2015: 71). В съвременното езикознание все по-често изследователите говорят за континуум от единици, в единия край на който се разполагат идиомите (като непрозрачни, фиксирани фрази), а в другия – свободните словосъчетания (Granger, Paquot 2008: 28). Обръща се внимание на факта, че фиксираните изрази не са еднородно цяло, те предполагат комплекс от характеристики, които си взаимодействат по различен, често несистемен начин (Moon 1998: 6).

Тук се придържам към дефиницията на И. Мелчук, възприета и у Тодорова, за фраземата като „израз, чиито означавано и означаващо не могат едновременно да бъдат конструирани нерестриktivно и регулярно“⁴⁶ (Тодорова / Todorova 2015: 73).

Представените в този текст фрази се отличават с разделна оформеност, възпроизводимост, относителна структурна устойчивост и експресивност.

⁴⁵ Според наблюдението на Попова (БЛФ / ВЛФ 2013: 219).

⁴⁶ С други думи те не са конструирани с оглед на морфо-синтактичните и семантични правила и отделните компоненти не могат да бъдат заменени с друг израз, който съществува в езика.

Една от основните трудности при анализа на материала е свързана с разпознаването на калкираните единици. За разлика от работата при проследяването на заети лексеми, при изразите определянето на езика източник се усложнява, тъй като тук чужда структура (а често и образ) се попълва с домашен езиков материал. Установяването на произхода налага други методи на работа и е свързано с по-голяма несигурност в резултатите.

За ограничаване на произволността на направените допускания изследователите прилагат различни критерии (Наумова / Naumova 2012: 16 – 18, Благоева и др. / Blagoeva et al. 2020: 179). Нито един от тези ориентири обаче не може да даде напълно сигурни резултати, тъй като възможността за независимо развитие не е изключена. Допълнителни трудности произтичат от факта, че фраземите се употребяват рядко⁴⁷. Не са малко авторите, които отбелязват, че писменото фиксиране на една фраза е спорен показател за началото на нейната употреба, тъй като тя може да е била в обръщение в устната реч векове наред, преди да бъде записана (Krzyżanowski 1960: 81).

Въпреки че фразеологията се приема като най-емблематичен израз на националната самобитност, внимателните изследвания върху произхода на изразите дават основание да се предполага, че фразите се калкират и проникват в езиците по-лесно и неусетно от думите (Андрейчин и др. / Andreychin et al. 1953: 77). Преводът на многокомпонентни словосъчетания е един от начините за попълване на фразеологичната система наред със създаването на домашни фразеологизми и заемането на непреведени изрази (Veisbergs 1994: 43).

Изследователите определят калката като непряка заемка, при която модели от езика източник се възпроизвеждат в езика цел чрез превод (Pulcini et al. 2012: 5). Калкирането се разглежда като средоточие на тенденциите към интернационализация и национализация в езика (Колковска 2006). При превода на фрази или на цели изречения, въпреки че лексемите съществуват в приемащия език, тяхната комбинация е новоизкована под въздействието на външен прототип. Използването на структурни и фразеологични калки се тълкува като свидетелство за по-продължително културно влияние (Gottlieb 2012: 177). То поставя важни въпроси, свързани с промяната в културната идентичност.

В българската наука като цяло липсват системни проучвания върху процесите на заемане във фразеологията. Поради ограничените възможности за проверка на данните опитът, направен в този доклад, е само предварителна хипотеза.

В цялото изложение за по-голяма прегледност материалът е представен хронологично.

На най-ранните етапи от развитието на българския книжовен език английското влияние е ограничено, особено в сравнение с въздействието на френски и руски (БЛФ / BLPН 2013: 179). Все пак още през Възраждането българите получават досег с американската фразеология чрез превода на *Мудрост доброго Рихарда* от Бенджамин Франклин. Тук за първи път се появява максимата *Времето е пари*, която при отпечатването на страниците на списание „Любословие“ е формулирана: *Помни, че твоє време е денги* (Аретов / Aretov 1990: 71)⁴⁸.

До края на XIX в. и в нач. на XX в. у нас не са правени директни преводи от английски език. На първия етап от развитието на новобългарската книжовност английската литература и философия са представяни чрез авторски преработки на оригиналните произведения или чрез преводи на английски творци през френски и руски (Русев / Rusev 1978: 199 – 204).

По политически и икономически причини до средата на XX в. англоезичното влияние в български остава ограничено в сравнение с влиянието на останалите западни езици, то е свързано с малък брой тематични области (Aleksieva 2002: 244; БЛФ / BLPН 2013: 178). След края на Втората световна война обаче, с нарастването на ролята на Великобритания и САЩ на международната политическа сцена, поради значителното място, което те заемат в новосъздадените международните организации, англоезичното влияние в Европа и по света рязко се увеличава (Crystal 2003: 14). От 50-те и 60-те години на XX в. английският постепенно се превръща в основният западен език, изучаван в България. Броят на англицизмите в български се повишава (Aleksieva 2002: 244). Въпреки липсата на системни проучвания, можем да смятаме, че англоезичното влияние се засилва

⁴⁷ Според Х. Готлиб те се срещат в корпусите веднъж на 20 милиона думи (Gottlieb 2012: 179). Ако обаче фраземата се използва в устната комуникация, което е често явление, тя може да няма нито едно споменаване.

⁴⁸ Това е вторият превод на Алманаха, направен от К. Фотинов от гръцки език.

през цялото двадесето столетие (Данчев / Danchev 1981:190). Отделни думи и фразеологични калки се заемат както директно, така и с чуждо посредничество, основно през руски⁴⁹ (Данчев / Danchev 1981: 197).

Ключова става ролята на английския език при формирането на обществено-политическата фразеология. Фразите *желязна завеса* “iron curtain”, *студена война* “Cold War”, *ефектът на домино* “the domino effect” (Sigelman, McGuire 2014); *мозъчен тръст* “think tank” (Ammer 1997); *гореща точка* “hot spot” (OED 2021); *лов на вещици* “witch hunt”, *човек от улицата* “man in the street” (Merriam-Webster 2021) навлизат у нас през руски, но се използват широко в европейския и международния политически език (Наумова / Naumova 2012).

Невинаги заетите изрази са изконно английски, така например Наумова посочва китайски първоизточник на *brainwashing* (Наумова / Naumova 2012: 19). Английският изиграва роля на посредник и при калкирането на фразата *трети свят* (1952), създадена от французина Алфред Сови, за да обозначи държавите в Латинска Америка, Африка, Азия, които са „пренебрегвани, експлоатирани, но притежават революционен потенциал“ (Wolf-Phillips 1987: 1311 – 1313⁵⁰).

През епохата на социализма се налагат също и някои жаргонни и разговорни изрази – *чувствам се гроги* ‘изморен, изтощен, дезориентиран съм’, *тип-топ съм*, *излизам от релси*, *религията не ми позволява* и др. Последната фраза анекдотът приписва на У. Чърчил. Твърди се, че когато остроумният британец поканил на обяд Саудитския монарх, той споделил: „...казах на преводача, че ако религията на Негово Величество (Ибин Сауд) го задължава да се въздържа от пушене и пиене, то собствените ми правила в живота ми повеляват като абсолютно свещен ритуал да пуша пури и да пия алкохол преди, след и ако е необходимо, по време на всяко ядене и в промеждутъците между тях. Кралят прие твърдението ми благосклонно“ (Чърчил / Charchil 2013: 82).

От английски в български през социализма навлизат и някои специфични фраземи, които имат по-скоро прагматично, а не денотативно значение: *още един пирон в ковчега* “another nail in my coffin”, употребявано, докато пушачът пали цигара⁵¹; *Как е времето горе?* “Is it cold up there?”; *Случва се и в най-добрите семейства.* “It happens in the best of families.”; *Светът е малък* “It’s a small world”; *Добре дошъл в клуба!* “Welcome to the club!”; *само за протокола* “just for the record”⁵² (Partridge 1985). Всички те са ситуационно обусловени реакции, използвани при определени повтарящи се условия.

През този период влияние върху фразеологичната система оказват и преводите на художествена литература. Част от заглавията на престижни романи се фразеологизират, въпреки че често се използват в речта без отношение към сюжета и основните послания на текстовете: *панаир на суетата* “Vanity Fair”⁵³, *отнесени от вихъра* “Gone with the Wind”, *параграф 22* “Catch-22”, *сбогом на оръжията* “A Farewell to Arms”, *безкраен празник* “A Moveable Feast”, *последния мохикан* “The Last of the Mohicans”.

Английският продължава да играе ключова роля в международен план през цялата втора половина на ХХ в., но след 1989 г. неговото влияние върху българския се активизира. Започва усилен процес на директно заемане на думи и изрази. След 10 ноември навлизат фразите *кръгла маса*, *вятърът на промяната*, *стъпка по стъпка*, *шокова терапия*, *на гребена на вълната*. В този период усилено се калкират терминологични съчетания, които получават по-широко значение: *горещи пари* “hot money”, *сенчест бизнес* “shadow business”, *сива икономика* “grey economy”, *данъчен оазис* “tax oasis”, *пазарна икономика* “market economy“ (Колковска / Kolkovska 2006).

⁴⁹ Така например изразът *мозъчна атака* очевидно се заема първоначално от руски във формата *мозъчен иурм*.

⁵⁰ Метафората в тази фраза е обвързана с идеята за третото съсловие, което иска да участва в управлението на държавата. По-късно терминът се употребява главно в икономически смисъл от експертите на Световната банка за назоваване на страни с нисък доход и ниска средна продължителност на живота (Wolf-Phillips 1987: 1311-1313).

⁵¹ Фразата е използвана в Англия от 1921 г. или както напомнил д-р Дж. Шипли: It’s not the cough that carries him off, but the coffin they carry him off in ‘не кофти кашлицата го отнесе него, а коф-чега’.

⁵² Изразът има точно съответствие в книжовния немски: Ich möchte zu Protokoll geben. Трудно е да се посочи кой е езикът източник.

⁵³ Самото заглавие „Панаир на суетата“ е част от алегория, създадена през още през XVII в. от Дж. Бъниън в „Пътешествието на пилигрима“ (1678).

Основен проводник на изрази от английски език през следващите години се оказва филмовата индустрия. По данни на Д. Кристал от средата на 90-те години САЩ контролира около 85% от световния филмов пазар, а холивудските филми излъчват с успех в повечето държави (Crystal 2003: 99). Широко започват да се използват множество цитати от популярни продукции: *Направи ми предложение, което не мога да откажа* („Кръстникът“); *Нека силата бъде с теб!* („Междувъздушни войни“); *Ще се върна* („Терминаторът“); *Емо го Джонни!* («Сиянието»); *Това е Снарпа!* („300“), както и употребяваните в оригинал: *Hasta la vista, baby!* („Терминаторът“); *Winter is coming* („Игра на тронове“); *Elementary, my dear Watson* („Елементарно, Уотсън“).

Репликите от филми са част от младежката комуникация. Те имат кратък живот и можем да кажем, че покриват характеристиките на т. н. от Ч. Хокет *идиоми*. Това са фрази, които се възпроизвеждат в речта, за да предизвикат оригиналната емоция, която съпътства тяхната първа употреба. Те нямат денотативно значение, а само набор от конотации (Hockett 1958: 304). Според Р. Харис и неговите съавтори студентите си служат с тях изключително често, като репликите се заемат предимно от комедии, помнят се лесно и се възпроизвеждат като цяло без съществени грешки. Основната цел на произнасящия е да забавлява себе си и околните (Harris et al. 2008: 44-45).

Под английско влияние се формират и част от клишетата в съвременните медии. Няколко хубави примера в това отношение откриваме у К. Войнова (Войнова / Voynova 2019: 105): *Лозан Панов за „Цацаров – Дончев“: Мълчанието на агнетата не трябва да се случва във ВСС* (mediapool.bg, 25.04.2017 г.); *Гордост и предразсъдъци в IT сектора: Гледната точка на жените програмисти* (actualno.com, 25.03.2015г.); *Недоразумения по Черноморието! Паркирането и тази година ще е мисията невъзможна* (blitz.bg, 07.06.2017 г.). Включването на филмови заглавия в текстовете на новините е продиктувано от желанието за игрово размиване на смисъла, което поражда едновременно общност с публиката и информационна неустойчивост. Превърнати в клишета, тези нови фразеологизми най-често съдържат един смислово натоварен и един индиферентен компонент без информативна стойност.

Активният контакт между езиците, достъпът до образование и работа зад граница, както и създаването на чужди фирми в България стимулират езиковата интерференция – заемат се фрази, синтактични конструкции и прагматични специфики⁵⁴.

През последните десетилетия се появяват множество калки от английски в различни източници, невинаги подходящо преведени и използвани адекватно. Те се вписват в определението за неологизми, дефинирани от изследователите като наскоро изковани (в нашия случай заети!) единици, които, въпреки че се повтарят в речта на носителите, все още са непознати за повечето членове на общността (Kettemans et al. 2012: 60). Смята се, че тук е налице известно колебание в значението, и за разбирането им се разчита в голяма степен на контекста. Нестабилност е налице и по отношение на определени формални черти.

Оставането и утвърждаването на фраземите в езика зависи от множество фактори. Според Х. Готлиб, който от десетилетия проучва влиянието на английски върху своя роден език, въпреки че в датски навлизат голям брой фразеологични калки, малка част от тях се запазват през следващите 20 години. Калкираните изрази са временни явления (Gottlieb 2012: 194), използвани основно за евфемизация, остроумие, привличане на вниманието (Gottlieb 2012: 174).

Какво показват българските примери? Част от фразите се осъзнават като нетипични за носителите, защото се придружават с кавички и пояснения за значението им в езика източник.

Спорадично в **онлайн публикации** и коментари се среща изразът *хвърлям пешкира* “to throw in the towel”. Откриваме го в текстове от българи, **живеещи в чужбина**: „ОК. Хвърлям пешкира“ (Площад „Славейков“, 22.08.16 г.). Фразата все още не е широко разпространена, тъй като статията на в. „Банкеръ“ (4.10.2013 г.) започва с пояснение на нейното значение: „В бокса има едно понятие да хвърлиш пешкира. Това прави треньорът, когато играчът му е изпаднал в безпомощно състояние под ударите на своя противник. Иначе казано, е знак, че се предаваш и излизаш от играта“.

⁵⁴ Малко преди да завърша този текст, моя приятелка публикува във Фейсбук: „Имайте приятен ден!“. А друга обяви: „Днес синът ми навършва 14 години. Пожелавам му света!“

Важен проводник на калки от американския английски са преводите на **популярна литература**. Например изразът *трето колело* “third wheel” е използван в много четената преди няколко години сред младежите поредица на Стефани Майер за тийнейджъри вампири, която разглежда една стара идея за отношенията между половете в нов контекст (Майер 2008).

Без съмнение обаче роля за налагането на словосъчетанието в български има и **директното влияние** на английски върху младите: „Трето колело е български бранд, който подкрепя и се вдъхновява от българската култура ... Въпросът какво се крие зад името „Трето Колело“ им е любим, защото им го задават често и отговорът обикновено предизвиква усмивки: „Името се роди съвсем естествено. Имаше период, в който живеехме заедно в Лондон и тогава Вальо влезе в ролята на „третото колело“. Когато решихме, че искаме да създадем нещо общо, „Трето Колело“ беше очевиден избор.“ (Виж! 2021).

В преводната литература по данни на Българския национален корпус (БНК / BNC) са отбелязани също *продължавам / продължа напред* “to move on”, (гледай) *голямата картина* “(look) at the big picture”, *дай си време* “give it time”, *днес е щастливият ти ден* “today is your lucky day”. Прави впечатление, че те имат редица споменавания, което вероятно е свързано с прозрачната им структура. Възможно е определена роля да играе синонимията им с широко употребявани непреносни словосъчетания със същия състав⁵⁵. В БНК са отбелязани също *в играта съм/ обратно в играта* “back in the game”, *скок в тъмното* “a leap in the dark”. Част от тези фрази са регистрирани сред филмовите субтитри.

Важно значение за навлизането на калки от английски имат също онлайн публикациите в сайтове за здравето, а също интернет материали, предлагащи психологически съвети и насоки по отношение на облеклото:

Дрехите, с които всяка жена изглежда като милион долара (actualno.com, 04.04.17 г.)

Как Да Изглеждаме „Като Един Милион Долара“ С Пет Лева В Джоба (Жена на върха, 3.08.16 г.), *Топ 5 цвята за това лято: Изглеждат като облечени с милион долара* (trafficnews.bg, 16.06.20 г.) Прави впечатление, че изразът „изглеждам като милион долара“ (look like a million dollars) се появява в множество варианти, тук очевидно не можем да говорим за фиксирана форма. Вероятно образът, заложен във фразата, смущава преводачите и те търсят начин да го интегрират в културата-цел.

Колемания откриваме и в значенията на фразите. Изразът *имам пеперуди в стомаха* се използва в английски за назоваване на ‘чувство на нервност или страх от нещо’ (CD 2021). Той е калкиран на български, но по-често означава ‘влюбен съм, усещам романтичен трепет в присъствието на обекта на своите чувства’. Въпреки че не е регистрирано в речниците Кеймбридж (CD 2021) и Колинс (Collins 2021), значението, с което изразът навлиза в български, е част от жаргонната му употреба (UD 2021). Причината за семантичната трансформация, за превръщането на производното за оригиналния език значение в основно у нас, е свързана с характера на източниците, които влияят при заемането му.

Събраният материал показва, че калките често се използват като **лозунги в рекламни кампании** (което трябва да смятаме като белег за насоченост към младите хора и като афиширане на съвременен подход към определена тема): „Дай време на себе си! СПА почивка в Терме.“ (Alexandra Travel); „Председателят на Българското онкологично научно дружество проф. Асен Дудов с интервю за кампанията „Продължавам напред“!“ (Продължавам напред, 2.12.20 г.). „Samusng: Погледни отвъд голямата картина и се наслади на малките детайли, които я правят още по-невероятна с технологията за увеличаване на мащаба.“ (Фейсбук, SamsungBulgaria, 12.12.2019).

Включват се в каламбурни заглавия (най-често преводни): *Чарли Шийн е обратно в играта* (fmplus.net, 31.01.19 г.); *Гуардиола: Върнахме се обратно в играта* и пр. (Gong.bg, 3.01.21 г.) *Предизвикват фотографи да мислят извън кутията* (в. „Дума“, 28.08.2019 г.). Голяма част от онлайн публикациите, в които се използват калки от английски, са лоши преводи с множество грешки, но те имат аналогии на руски, чешки и пр.

⁵⁵ Фразите като *имам пеперуди в стомаха си* и *хвърлям нешкура* нямат нито едно споменаване.

Заклучение

Употребата на фразеологични калки от английски в областта на икономиката и политиката вече е коментирана в българската наука (Благоева 2019). Тук обърнах внимание на някои тенденции за фразеологизиране на заглавия на литературни произведения, филми, на употребата на популярни цитати в младежката комуникация. Още през епохата на социализма в България започват се калкират изрази с прагматично значение, шеговити реакции в определени повтарящи се ситуации. Навлизането на фразеологични калки в младежкия жаргон и разговорния език през този период е една от проявите на свободомислие, на стремеж към отхвърляне на идеологическото мислене. Днес тази тенденция се усилва и води до трансформиране на вече утвърдени речеви актове (поздравии, благопожелания и пр.). Важен проводник на калки от английски са медиите, преводите на популярна литература, филмовите субтитри, рекламните кампании и еврните публикации в онлайн сайтовете, където недостатъците при превода се компенсират със снимковия материал и с незначителност на съдържанието. Не е малка ролята на билингвите – българи и чужденци.

През последните десетилетия все по-често се убеждаваме, че традиционната българска фразеология, разпространявана основно устно и в семейна среда при постоянния контакт между поколенията, отстъпва пред мигновени проблясъци с невинаги ясно значение, които имат кратък живот и са силно експресивни, но бързо отпадат от езика. Те са резултат от смесването на кодове. Употребата им в речта разчитам като стремеж към вписване в една атрактивна култура чрез споделяне на част от нейните ценности.

Цитирана литература / References:

- Андрейчин и др. 1953: Андрейчин, Л., К. Попов, М. Иванов. *Съвременен български език*. София: Народна просвета. (Andreychin et al. 1953: Andreychin, L., K. Popov, M. Ivanov. *Savremenen balgarski ezik*. Sofia: Narodna prosveta.)
- Аретов 1990: Аретов, Н. *Преводната белетристика от първата половина на XIX в.* София: Издателство на СУ (Aretov 1990: Aretov, N. *Prevodnata beletristika ot parvata polovina na XIX v.* Sofia: Izdatelstvo na SU.)
- Банкеръ 2013: (Banker) <<https://www.banker.bg/finansov-dnevnik/read/alfa-finans-hvurli-peshkira-v-sofstroi>> [12.01.2021]
- Благоева 2019: Благоева, Д. *Неофразеологизацията в българския език (в съпоставка с руски)*. (Blagoeva 2019: Blagoeva, D. *Neofrazeologizaciya ta v balgarskiya ezik*.) <https://www.researchgate.net/publication/334675600_Neophraseologization_in_Bulgarian_in_Comparison_with_Russian> [09.08.2020]
- Благоева и др. 2020: Благоева, Д., В. Сосновски, Р. Тимошук. *Нови фразеологични калки в българския, полския и украинския език*. (Blagoeva et al. 2020: Blagoeva, D., V. Sosnovski, R. Timoshuk. *Novi frazeologichni kalki v balgarskiya, polskiya i ukainskiya ezik*.) <https://www.researchgate.net/publication/343230809_NOVI_FRAZEOLIGICNI_KALKI_V_BLGARSKIA_POLSKIA_I_UKRAINSKIA_EZIK> [9.03.21].
- БЛФ 2013: *Българска лексикология и фразеология*. Т. 1. Пернишка, Е., Л. Крумова-Цветкова (науч. ред.). София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“. (BLF 2013: *Balgarska lekskologiya i frazeologiya*. Т. 1. Pernishka, E., L. Krumova-Tsvetkova (nauch. red.). Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“.)
- Български национален корпус. [12.01.2021] (Balgarski natsionalen korpus.) <<http://search.del.bas.bg>>
- Виж! 2012: (Vizh! 2021) <<https://vijmag.bg/places/sofia/nosyat-treto-kolelo>> [12.01.2021]
- Войнова 2019: Войнова, К. *Жанрови и стилистични особености на онлайн медиите. Дисертация, неиздадена*. (Voynova 2019: Voynova, K. *Zhanrovi i stilistichni osobenosti na onlayn mediite. Disertatsiya, neizdadena*.)
- Данчев 1981: Данчев, А. *Англицизмите в българския език*. – В: *Съпоставително езикознание*, № 3 – 5, с. 190 – 204. (Danchev 1981: Danchev, A. *Anglitsizmite v balgarskiya ezik* – *Sapostavitelno ezikoznanie*, № 3 – 5, s. 190 – 204.)
- Колковска 2006: Колковска, С. *Тенденциите към интернационализация и национализация в новата българска икономическа терминология*. (Kolkovska 2006: Kolkovska, S. *Tendentsiite kam internatsionalizatsiya i natsionalizatsiya v novata balgarska ikonomicheska terminologiya*.) <<https://ibl.bas.bg/neolex/wp-content/uploads/2013/Issues/Publications/29%20Sia%20Tendentsii.pdf>> [12.01.2021]
- Дума 2019: (Duma 2019) <<https://www.duma.bg/predizvikvat-fotografi-da-mislyat-izvan-kutiyata-n198588>> [12.01.2021]
- Жена на върха 2016: (Zhena na varha 2016) <<https://www.woman-onthe-top.net/p/kak-da-izglezhdame-kato-edin-milion-dolara-s-pet-leva-v-dzhoba/>> [20.01.2021]

- Майер 2008: Майер, С. *Новолуние*. (Meyer 2010: Meyer, St. Novolunie.) <<https://chitanka.info/text/11809-novolunie/10#textstart>> [12.01.2021]
- Наумова 2012: Наумова, И. *Фразеологические кальки английского происхождения в современном русском языке*. Харьков: Ханакс. (Naumova, I. *Frazeologicheskie kalki angliiskogo proiskhozhdeniya v sovremennoy russkoy yazyke*. Kharkov: Khanaks.)
- Площад Славейков 2016: (Ploshtad Slaveykov 2016) 22.08.16 г. <<https://www.facebook.com/ploshtadslaveykov1/posts/1033250093436975/>> [12.01.2021]
- Русев 1978: Русев, Р. Проникването на английската литература в България през XIX и нач. на XX в. – В: *Проблеми на сравнителното литературознание*. София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, с. 192 – 206. (Rusev 1978: Rusev, R. Pronikvaneto na anglijskata literature v Balgaria prez XIX s nach. Na XX v. – In: *Problemi na sravnitelnoto literaturoznanie*. Sofia: Izdatelstvo na BAN „Prof. Marin Drinov“, pp. 192 –206.)
- Тодорова 2015: Тодорова, М. *Типология и свойства на устойчиви словосъчетания в българския език. Глаголни фразеологизми*. Дисертация: неиздана. (Todorova 2015: Todorova, M. Tipologiya i svoystva na ustoychivi slovosachetaniya v balgarskiya ezik, Glagolni frazeologizmi. Disertatsiya: neizdadena.)
- Чърчил 2013: Чърчил, У. *Никога не се предавайте*. София: Пергамент. (Charchil 2013: Charchil, U. *Nikoga ne se predavayte*. Sofia: Pergament).
- Aleksieva 2002: Aleksieva, N. Bulgarian. – In: *English in Europe*. M. Görlach (ed.) Oxford University Press, p. 244.
- Ammer 1997: Ammer, Ch. *The American Heritage dictionary of idioms*. Boston: Houghton Mifflin.
- CD 2021: Cambridge Dictionary. Cambridge: Cambridge University Press. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/butterflies-in-your-stomach>> [12.01.2021]
- Collins 2021: <<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/butterflies-in-your-stomach>> [12.01.2021]
- Crystal 2003: Crystal, D. *English as a Global Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gottlieb 2012: *Gottlieb, H. Phraseology in flux*. Danish Anglicisms beneath the surface. <https://static-curis.ku.dk/portal/files/144544195/Phraseology_in_Flux_Benamins.pdf> [08.03.2021]
- Granger, Paquot 2008: Granger, S., M. Paquot. Disentangling the phraseological web. – In: *Phraseology: An interdisciplinary perspective*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, pp. 27– 49.
- Harris et al. 2008: Harris, R., A. Werth, K. Bures, Ch. Bartel. Social Movie Quoting: What, Why, and How? - In: *Ciencias Psicologicas*, 2(1), pp, 35 – 45.
- Hockett 1958: Hockett, Ch. *A Course in Modern Linguistics*. New York: MacMillan.
- Kerremans et al. 2012: Kerremans, D., S. Stegmayr, HJ. Schmid. The NeoCrawler: identifying and retrieving neologisms from the internet and monitoring ongoing change. - In: *Current Methods in Historical Semantics*. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton, pp. 59 – 96.
- Krzyżanowski 1960: Krzyżanowski, J. U średniowiecznych źródeł przysłów polskich. – In: *Pamiętnik Literacki*, 51/3, pp. 69 – 90.
- Merriam-Webster 2021: <<https://www.merriam-webster.com/words-at-play/word-history-witch-hunt>> [12.01.2021] <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/man%20in%20the%20street>> [12.01.2021]
- Moon 1998: Moon, R. *Fixed expressions and idioms in English*. Oxford: Clarendon Press.
- OED 2021: Online etymology dictionary. <<https://www.etymonline.com/word/hot%20spot>> [12.01.2021]
- Partridge 1985: Partridge, E. *A Dictionary of Catch Phrases: British and American, from the Sixteenth Century to the Present Day*. London/ New York: Routledge.
- Pulcini et al. 2012: Pulcini, V., C. Furiassi, F. Rodríguez González. The lexical influence of English on European languages; from word to phraseology. – In: *The Anglicization of European Lexis*. Amsterdam: John Benjamins.
- Sigelman, McGuire 2014: Sigelman, L., K. McGuire. *The Impact of Politics on Language*. <https://mcguire.web.unc.edu/wp-content/uploads/sites/1749/2014/01/newwords_1stdraft.pdf> [20.01.2021]
- UD 2021: Urban Dictionary. <<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=butterflies%20in%20my%20stomach>> [12.01.2021]
- Weisbergs 1994: Weisbergs, A. Borrowing of English idioms in Latvian. – In: *Journal of Baltic Studies*, vol. 25, № 1, pp. 43 – 52.
- Wolf-Phillips 1987: Wolf-Phillips, L. Why ‘Third World’?: Origin, Definition and Usage. – In: *Third World Quarterly*, vol. 9, № 4, pp. 1311 – 1327.

CALQUES FROM ENGLISH IN BULGARIAN PHRASEOLOGY

Yana Sivilova

Sofia University „St. Kliment Ohridski“

yana_sivilova@slav.uni-sofia.bg

Abstract: The text examines phraseological calques adopted in Bulgarian from English, paying special attention to neologisms. Separate ways for the entry of foreign expressions are presented, the role of popular literature, cinema, online media and advertising is outlined.

Key words: *phraseological calques, English influence, neologisms, linguistic interference*

Yana Sivilova
Sofia University „St. Kliment Ohridski“
15 Tsar Osvoboditel Blvd.
Sofia 1504
Bulgaria